

บุญเดือนสิบ บุญข้าวสาก

บุญเดือนสิบ บุญข้าวสาก คำว่า "สาก" ในที่นี้มาจากคำว่า "ฉลาก" ในภาษาไทย ข้าวสากหรือฉลากภัตตร บุญข้าวสาก คือ การทำบุญที่ให้พระเณรทั้งวัด จับสลากเพื่อ

จะรับปัจจัยไทยทาน ตลอดจนสำหรับกับข้าว ที่ญาติโยมนำมาถวาย บุญข้าวสากหรือฉลากภัตตรนี้แต่ละท้องถิ่นทำไม่เหมือนกันเช่นในบางท้องถิ่นอาจจะจัดของ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สนุ่ ยาสีฟัน ยาดำรา หลวง มาทำเป็นห่อๆ นำไปถวายพระ ก่อนจะทำพิธีถวายก็จะมีกรจับฉลากก่อน ที่นี้พอดตนเองจับฉลากได้เป็นชื่อของพระ หรือ เณรรูปใด ก็นำไปถวายตามนั้น ลักษณะเช่นนี้ถือว่าการเสี่ยงสมภาร (บารมี) ว่าในปีนี้

ดวงชะตาหรือชีวิตของตนจะเป็นเช่นไร มีการทำนายไปตามลักษณะของพระหรือเณร ที่ตนเองจับฉลากได้ เช่น บางคนอาจจะจับได้พระที่เป็นผู้ที่อายุพรรษามากถือว่าเป็นผู้มี

ชีวิตมั่นคง หรือจับฉลากถูกพระเปรียญหรือเณรมหาก็คือว่าเป็นผู้ที่สติปัญญามาก เป็นต้น

บุญห่อข้าวที่อีสาน พิธีกรรม

จะมีการทำข้าวสากหรือฉลากภัตตรนี้เป็นลักษณะห่อด้วยใบตองกล้วยเอาไม้กลัดหัวกลัดท้าย

มีรูปลักษณะคล้ายๆ กลีบข้าวต้ม แต่ไม่พับสันตองเหมือนการห่อข้าวต้ม แล้วเย็บติดกัน

เป็นชุดๆ ภายในห่อนั้น บางห่อบรรจุหมาก พลู บุหรี่ ข้าวต้ม ข้าวสาร ปลาเนื้อ เป็นต้น ซึ่งแต่ละห่อนั้นไม่ซ้ำกัน แล้วนำไปแขวนห้อยไว้ตามต้นไม้หรือรั้วบริเวณวัด ในตอนเช้าดึก

ของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เสร็จแล้วจะมีการตีโปง กลอง ฆ้อง ระฆัง เป็นสัญญาณ

ป่าวร้องให้เปรต หรือวิญญาณ ของญาติผู้ที่ล่วงลับไปมารับเอา

บางท้องถิ่น มีพิธีกรรมที่แตกต่างกันแ่กไป เช่น เมื่อถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 10 ญาติโยมจะเตรียมอาหาร คาวหวาน และหมากพลู

บุหรื พอเช้าวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ญาติโยมจะพากันทำบุญใส่บาตร

พอถึงเวลาประมาณ 9 - 10 โมงเช้า พระสงฆ์จะตีกลองโสม(รวม) ญาติโยมจะนำอาหาร

ที่เตรียมถวายพระสงฆ์และห่อข้าวน้อยซึ่งมีอาหารคาวหวานอย่างละเล็ก
อย่างละน้อย

แต่ละห่อประกอบด้วย

1. ข้าวเหนียว เนื้อปลา เนื้อไก่ หมู และใส่ลงไปอย่างละเล็กอย่างละน้อย
ถือเป็น

อาหารคาว

2. กล้วย น้อยหน้า ฝรั่ง แดงโม สับปะรด พักทอง (แล้วแต่จะเลือกใส่) เป็น
อาหารหวาน

หลังจากนำอาหารที่เตรียมห่อเป็นคู่ๆ นำมาผูกกันเป็นพวงแล้วแต่จะใส่กี่ห่อ
ก็ได้ส่วนใหญ่

จะใช้ 10 คู่ เมื่อนำไปเลี้ยง "ผีตาแฮก" ที่นาของตนเองด้วย โดยมีความเชื่อ
ว่าจะทำให้ผี

ตาแฮกพอใจ และช่วยดูแลข้าวกล้าในนาในห้วงกงามสมบูรณ์ ตลอดจนช่วย
ขับไล่ศัตรูข้าว

ได้แก่ นก หนู ปูนา ไม่ให้มาทำลายต้นข้าวในนาอีกส่วนหนึ่ง เมื่อนำอาหาร
มาถึงศาลาวัด

ที่จะทำบุญแล้ว เขียนชื่อของตนลงในกระดาษ ม้วนลงใส่ในบาตร เมื่อทุก
คนมาพร้อมกันแล้วผู้ที่จะเป็นหัวหน้ากล่าวนำคำถวายสลากภัต ญาติโยมว่า
ตาม

จบแล้วนำไปให้พระเณร จับสลากที่อยู่ในบาตร พระเณรจับได้สลากของ
ใคร ผู้เป็นเจ้าของพาข้าว(สำหรับกับข้าว)และเครื่องปัจจัยไทยทานก็นำไป
ประเคนให้พระรูปนั้นๆ

จากนั้นพระเณรจะฉันทเพล ให้พรญาติโยมจะพากันรับพรแล้วกรวดน้ำอุทิศ
ส่วนกุศล

ไปให้ญาติ พี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว พิธีการเช่นนี้เรียกว่าแจกข้าวสาก

บางท้องถิ่น หลังจากเรียกวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไป หรือผีไร่ ผีนา
ให้มารับไปแล้ว จากนั้นเป็นเรื่องของชาวบ้านที่จะเก็บคืนมา ในบางที่มีการ
แย่งกันเป็นที่สนุกสนาน ซึ่งตอนนี้เรียกว่า "ชิงเปรต" หรือ แย่งข้าวสาก โดย
มีความเชื่อท้องถิ่นที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่า

ให้ฟังว่า ผู้ใดแย่งข้าวสากจากเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์
ปราศจากโรค

หรือพยาธิต่างๆ ใบตองที่ห่อข้าวสาก ก็นำเอามาเก็บไว้ตามไร่นาดากกล้า
(สถานที่เพาะข้าวกล้าก่อนปักดำ) เชื่อว่าจะทำให้ข้าวกล้าในนาอุดม
สมบูรณ์ดี บุญข้าวสาก

ถวายทาน รักษาศีล เพื่อเป็นอุทิศส่วนกุศล ไปให้ปวงญาติที่ตายไปแล้ว
นอกจากนี้ยังจัด

ให้มีการฟังเทศน์ตลอดทั้งวันอีกด้วย โดยเรื่อง ที่นำมาเทศน์ส่วนมากเป็น
เรื่องวรรณกรรม

ท้องถิ่น และมีอิทธิพลต่อความเชื่อของท้องถิ่น ในลักษณะของการขัดเกลา
จิตใจ และเร่งเร้าให้ทำคุณงามความดีในรูปแบบต่างๆ เช่น เรื่องมโหสถ
เรื่องพระเจ้าสิบชาติ เรื่องท้าวทักขณี่เป็นต้น บุญเดือนสิบถือได้ว่าเป็น
ประเพณีอันดีงามของคนอีสาน ที่ควรเอาใจใส่ประพฤติดปฏิบัติกัน.

“ฮีดหนึ่งนั้น เมื่อเท็งเดือนสิบแล้วท่ายกทอดบวยบาน เบิกพลีทำทาน
ต่อมาสองข้า

ข้าว สลากนำไปให้สังโฆทานทอด	พากันหวังยอดแก้ว
นิพพานพุนพันที่สูง	
ฝูงหมูลุงอ่าวป่าคณาเนือง น้อมส่ง	ศรัทธาลงทอดไว้
ทานให้แผ่ไป	
อุทิศให้ฝูงเปรตเปโต	พากันโมทนานำสู่คน
จนเกลี้ยง”	

เดือนสิบ ทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัตร) ตรงกับวันเพ็ญเดือน
สิบ ผู้ถวาย จะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของท่าน และเขียนชื่อลงใน
ใบบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้ สลากของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ
เมื่อพระฉันเสร็จแล้ว มีการฟังเทศน์ เป็นการอุทิศให้แก่ ผู้ตายเช่นเดียวกับ
บุญข้าวประดับดิน

และบุญนี้จะทำกันในวันเพ็ญเดือนสิบ จึงเรียกชื่ออีกอย่างว่า "บุญเดือนสิบ"

มูลเหตุที่ทำ

เพื่อจะทำให้ข้าวในนาที่ปักดำไปนั้นงอกงาม และได้ผลบริบูรณ์ และ
เป็นการอุทิศส่วนกุศล

ถึงญาติผู้ล่วงลับไปแล้วความเป็นมาของสลากภัตร ในสมัยหนึ่งพุทธองค์
ได้เสด็จไป

กรุงพาราณสี ในคราวนั้นบุรุษเข็ญใจ พากรรยาประกอบอาชีพตัดฟืนขาย
เป็นนิตยเสมอมา

เขาเป็นคนเลื่อมใสพระพุทธศาสนายิ่งนัก วันหนึ่งเขาได้ปรึกษากับภรรยาว่า
"เรายากจนในปัจจุบันนี้เพราะไม่เคยทำบุญ-ให้ทาน รักษาศีลแต่ละบรรพ
กาลเลย ดังนั้น

จึงควรที่เราจักได้ทำบุญกุศล อันจักเป็นที่พึ่งของตนในสัมปรายภพ-ชาติหน้า"

ภรรยาได้ฟังดังนี้แล้ว ก็พลอยเห็นดีด้วยจึงในวันหนึ่งเขาทั้งสองได้พากันเข้าป่าเก็บผัก

หักฟืนมาขายได้ทรัพย์แล้วได้นำไปจ่ายเป็นค่าหม้อข้าว 1 ใบ หม้อแกง 1 ใบ อ้อย 4 ลำ

กล้วย 4 ลูก นำมาจัดแจงลงในสำรับเรียบร้อยแล้วนำออกไปยังวัด เพื่อถวายเป็นสลาก

ภัตตร พร้อมอุบาสกอุบาสิกาเหล่าอื่นสามมีภรรยาจับสลากถูกพระภิกษุรูปหนึ่งแล้วมีใจยินดี จึงน้อมภัตตาคารของตนเข้าไปถวายเสร็จแล้วได้หลังนำทักษิณาทกให้ตกลงเหนือแผ่น

ปฐพีแล้วตั้งความปราถนา "ด้วยผลทานทั้งนี้ข้าพเจ้าเกิดในปรภพใดๆ ขึ้นชื่อว่า

ความยากจนชื่นใจไร้ทรัพย์เหมือนดังในชาตินี้ โปรดอย่าได้มีแก่ข้าพเจ้าทั้งสองเลย ขอให้ข้าพเจ้าทั้งสองเป็นผู้มั่งคั่งสมบูรณ์เพียบพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติและมีฤทธิ์เดชมาก

ในปรภพภายภาคหน้าโน้นเถิด" ดังนี้ ครั้นสองสามีภรรยานั้นอยู่พอสมควรแก่อายุขัยแล้ว

ก็ดับชีพวายชนม์ไปตามสภาพของสังขาร ด้วยอาณิสงฆ์แห่งสลากภัตตทาน จึงได้ไป

เกิดเป็นเทพบุตร เทพธิดาในดาวดึงส์สวรรค์ เสวยสมบัติทิพย์อยู่ในวิมานทองอันผุดผ่อง

โสภาตระการยิ่งนัก พร้อมพรั่งไปด้วยแสนสราญค่างเทพอัปสรหอมล้อมเป็นบริวาร

มีนามบรรหารว่า "สลากภัตตเทพบุตรเทพธิดา"กาล กตวา ครั้นจุติเลื่อนจากสวรรค์แล้วก็

ได้ลงมาเกิดเป็นกษัตริย์ในเมืองพาราณสี มีพระนามว่าพระเจ้าสัทธา ดิเสสเสวยราชสมบัติ

อยู่ 84,000 ปี ครั้นเมื่อหน่ายจึงเสด็จออกบรรพชา ครั้นบุญสิ้นชีवालงแล้วก็ได้ไปเกิด

ในพรหมโลก และต่อมาก็ได้มาอุบัติเป็นพระตถาคตของเรานั้นเองนี่คืออาณิสงฆ์ แห่งการถวายสลากภัตตร นับว่ายิ่งใหญ่ไพศาลยิ่งนัก สามารถอำนวยการสุขสวัสดิ์แก่ผู้บำเพ็ญ

ทั้งชาติมนุษยและสวรรค์ ในที่สุดถึงความเป็นพระพุทธเจ้าได้

คำถวายสลากภัต

เอตานิมะนังกันเต สะจาเกภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุภัญญานน ฐะปิตานิ
ภิกขุสังฆ์สสะ

โอโณชะยามะ สาธุโน กันตอกภิกขุสังโฆ เอตานิ สะลาเกภัตตานิ สะปะริวา
รานิ

ปะฏิคคณาต อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งตั้ง
ไว้ ณ ที่โน้น

ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับซึ่ง
ภัตตาหารพร้อมทั้งของที่เป็นบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย
เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

